

DISPUTATIO PRIOR

DE USURIS,

Quam

D. O. M. A.

Sub Praesidio

DN. LUCÆ BECKMANNI,
J. u. D. & in Academia VVitebergensi
Professoris Ordinarij,

Ibidemq; Consistorij Ecclesiastici & Scabinatus, D' caste-
riorum verò per inferiorem Lusatiam Regij, &
per Saxoniam Electoralis Assessoris,

Publici exercitij gratia

Discutiendam proponit,

PETRUS MEIER, Hervord: VVestphal.

Ad diem 16. Septemb. horis matutinis in auditorio

Iureconsultorum.

VVITEBERGÆ

Typis Cratonianis per Johan. Gorman. Anno 1608.

*AMPLISSIMIS, CLARISSIMIS,
& Consultissimis Viris, Jctis Germa-
nia Primariis,*

Dn. ERNESTO COTHMANNO,
Professori & Ordinario Facultatis Juridicæ
Academiæ Rostochiensis, & Illustrissimi
Principis, ac Dn. CAROLI, Ducis Me-
gapolensis Consiliario fide-
lissimo,

Dn. PETRO FRIDERO MIN-
dano Syndico Reip: Rostochiensis
dignissimo,

Nec non

Dn. THOMÆ LINDEMANNO,
ibidem Legum Professore publico

Dominis Promotoribus, &
Fautoribus debita animi observan-
tia colendis,

*Hasce de Usuris positiones
Offert & consecrat.*

Petrus Mejer.

THESIS I.

Uamvis non solum à veteribus, verum etiam novissimè à multis, contra usuras pluribus disputatum sit, tanquam omni jure illicitas, ut non immeritò quis dubitet, an deinceps pro usuris verba facere expediat: Nos tamen cum Baldo dicere malimus, expedire multos inveniri moderatos fœneratores, ne multi fame pereant: & quod Iustinianus, dum certam modum usuris sua lege statuit, non modo non peccaverit, sed rem etiam optimam & utilissimam fecerit.

Bald. in L. 1. c. de summ. Trinit. & in C. 1. de jurejur. & consil. 453. lib. 1. Coler. de process. exec. part. 1. c. 10. n. 59. cum seqq. Molin. de usur. n. 530. Borch. eod. tr. c. 1. n. 17. & seqq. Donell. c. 2. Adrian. Gylmann. Tom. 2. part. 2. voto. Camer. Imper. 26 n. 151.

II.

De usuris igitur primo loco occurrit hæc quæstio celebris, & de apicibus juris una: An homini Christiano bona & illæsa conscientia, usuras accipere permissum sit? & mordentes usuras illicitè hominem Christianum exigere asserimus: considerantes mordentes usuras, vel ex parte debitoris, vel ex parte creditoris: Illius, cum is pauper & inops est, ut ob egestatè, usuras præstare nequeat: & cui vel tota potius fors relinquenda, sperandaq; sit à DEO: Hujus vero, quando is plus justo & cum debitoris, licet divitis, damno, usurarum nomine accipit.

Exod. 22. v. 25. Lev. 25. v. si attenuatus fuerit frater tuus & seqq. Deut. 15. v. si unus de fratribus, & cap. 23. v. non

janeraveris Prov. 28. v. 8. Ecclesiast. 29. v. per de pecuniam
& seq. D. Iacobus Andreas in der Abfertigung des Gegen-
berichts zu Regensburg pag. 5, 6, 8, 5, & in concione prima
de usuris.

III.

Quod si ejusmodi mordentes usura non fuerint, bona
conscientia & non illicitè ab homine etiam Christiano eas
exigi posse, salvo & illaeso aliorum iudicio, Affero.

Exod. 22. Proverb. 28. v. qui coacervat divitias. Matth.
7. v. omnia ergo. Levit. 25 v. 35. & seqq. Donell. de usu-
ris c. 2. Carol. Molin. eod. tract. n. 10. & seqq. & in Consuet.
Parisiens. §. 1. gl. f. n. 61. Colerus de process. execut. part.
1. cap. 10. n. 40. & seqq. & n. 56. Petrus Friderus Munda-
nus lib. 2. de mandat. judic. cap. 72. n. 7. & 10. Pet. Heig.
lib. 2. quest. n. 10. 31. & 105. Dissentit Gregorius Tholosanus
in Syntag. juris univ. lib. 22. cap. 3. & lib. 2. cap. 1. nu. 8. &
seqq. de usuris. Henn. Gôden consilio 109. n. 73. & seqq. Al-
phons. Villag. de usuris quest. 3. Lelius Zech. eod. c. 2. Bins-
feld. in cap. 3. de usuris quest. 1. V. Kesenbec. in paratit. D.
eod. n. 6. Ferrariens. in formula libelli de actione hypothecaria
n. 5. & seq.

IV.

Canonica quoque sanctione usuras prohiberi quidam ne-
gant (a) & rectè id negant, si canones (id quod videntur) u-
surarum exactionem damnantes, de mordentibus tantum u-
suris loquuntur (b)

(a) Carol. Molineus de usuris quest. 2. nu. 84. & quest. 74.
n. 515. & 518. Petrus Heigius lib. 2. quest. illustr. quest. 1.
n. 133. & 136. Ferrariens. in form. libelli de actione hypothe-
caria n. 4. & seq.

(b) Toto tit. extra de usuris cap. 1. & 2. eod. in 6. capit.
quoniam multi distinct. 47. cap. quoniam & seq. causa 14.
quest. 4. Diss. Petrus Binsfeldius in cap. 3. extra de usuris
quest. 1. Alphons. Villag. eod. cap. 6. Gregor. Tholosan. tr.
de usuris lib. 2. cap. 1. n. 8. & seqq.

Sed

Sed an juri naturali repugnet usurarum exactio, quaritur? nos quod sine alterius injuria propriæ utilitati servire concessum est, nec naturæ repugnat, de non mordentibus usuris id negamus, (a) & jure itidem civ. Iustiniano, usuras improbari imprudenter quosdam scribere, subjicimus: cum Iustinianus, dum certum modum uluris sua lege statuit (ut disputatione sequenti dicetur) non modo non peccaverit, sed rem etiam optimam & utilissimam fecerit. (b)

(a) 2. Corin. 8. v. 13. Ecclesiastici 29. v. recupera proximum. Arg. l. nam hoc. 14. l. 65. D. condit. indeb. l. 1. § idem ajunt 11. D. aqua & aqua pluvia arcenda. l. 3 § 2. D. de rivis. l. preses. 6. Cod. de servit. & aqua. Molineus de usuris n. 530. Donell. cap. 2. eod. Borcholt. cap. 1. eod. nu. 17. Colerus de process. executivis parte 1. c. 10. n. 68. Bald. teste Colero d. cap. 10. n. 17. usuras non tantum jure naturali & gentium permissas esse ait: sed etiam optandum ut multi essent moderati feneratores. Diss. Henn. Gôden d. Consil. 109. n. 67. & seqq. Covarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 1. num. 5. Clarus §. usura v. sciendum. Alphons. Villag. d. 11. cap. 3. Lelius Zech. eod. cap. 2.

(b) l. 1. D. & C. de usuris. Novell. 32. 72. 121. 136. 138. 160. Borcholt. de usuris cap. 1. n. 28. VVesemb. in paratit. de usuris n. 8. Alphons. à Neapolis de usuris quest. 7. n. 12. Alciat. in c. 1. extra de officio ordinarij n. 78. Coler. de process. executivis part. 1. cap. 10. n. 40. & 59. Petrus Ferrariens. d. loc. nu. 5. & seqq. Diss. Greg. Tholosan. lib. 2. cap. 3. n. 3. de usuris. Gôden d. consil. 109. n. 79. & seqq. Clarus & Covar. d. locis. Bartolus in l. 1. Cod. de summa Trinit. nu. 5. & ibid. Iason. n. 47.

VI.

Quid ergo; nunquid novissimis imperij placitis usurae sunt damnatae & prohibita? propter modum in iisdem usuris praescriptum quo minus mordentes existant, non putamus; (a)

& propterea quod nova lege specialiter definitum non est, id veterum legum constitutionumq; regulis relictum censeri deberi, concludimus. (b)

(a) vide des Reichs Abschiede von wucherlichen contracten, de anno 1500, 1539, 1548, 1577: & ordinat. provinc. Sax. tit. von Wucher vnd contracten. Col. de process. executivis. part. 1. cap. 10. n. 65. Petrus Friderus Mindanus lib. 2. de mandat. judic. cap. 73. n. 3. Zanger. tr. de except. part. 3. cap. 23. nu. 24. Diss. Petrus Binsfeldius ad cap. 3. extra de usuris quest. 4. Pet. Heig. lib. 2. qu. 1. n. 159. & seq. (b) l. sancimus 27. C. de testam. Nov. 20. cap. 9. l. precipimus 32. in f. C. de appellat. Andreas Gail. lib. 1. obs. 90. Corassus in l. 19. D. de ritu nupt. n. 74. Baldus & Dd. in l. 2. Cod. de noxalib. act. Borcholt de pact. cap. 5. n. 68.

VII.

Unde apparet, qua ratione quave utilitate adducti, quidam in dubium vocent: num ex principum permissione, vel Patris dispensatione, usura, quas nos legitimas dicimus, fieri possint licite permissive: eademq; iidem exercentes iuste pœnis eximantur (a) cum superfluum sit: precibus hoc postulante, quod jam lege permissum est: Imperatorisq; majestatis videatur prævenire liberalitas postulanda (b) & maleficium non sit quod liceat. (c)

(a) Gregorius Tholosanus lib. 2. de usuris c. 8. Alphons. Villag. à Neapolis de usuris quest. 9, 10, & 14. Conrad. in tr. de contractib. tract. 2. quest. 27. conclus. 1. Lael. Zechus de usuris cap. 2. in f.

(b) l. unica v. ne ulterius Dei beneficium Cod. de thesauris lib. 10. l. 1. Cod. de jure liberor. l. miles 6. §. decem 1. D. de re judicata. l. que sua conditione 8. §. de hoc 8. D. de conditionib. institut. Donell. 4. comm. 9. Schraderus ad l. admonendi 31. n. 82. ff. de jurejur.

(c) l. Gracchus 4. Cod. ad l. Iuliam de adulterijs cap. deinde 3. v. quod cum ita dist. 26. l. 17. §. 12. D. de editio edi-

cto

*ffo. l. 11. §. fin. D. ad l. lul. de adult. l. 1. Cod. de his qui ve-
n. atat. impetr. Baldus in l. decuriones in f. Cod. ex quib.
causis infam. irrogatur. Borcholt de gradib. p. 54. & tract.
de usuris cap. 1. n. 20.*

IIX.

Definimus autem usuram accessionem, incrementum
sive additamentum (a) debitæ quantitatis, h. e. rerum quæ
pondere numero & mensura constant (b), non speciei (c), ob
hujusmodi creditori à debitore præstandam: ita ab usu di-
ctam (d).

(a) *l. frumenti 12. l. cum non 16. l. oleo 23. l. ut nullo. 28. C.
de usuris. L. Lucius 24. in pr. ff. depos. Facit Rubr. tit. D.
usuris, ubi Duaren. c. 1. in pr. & Cujac. in paratit. Donell.
cap. 1. de usuris. & ibi Iohann. Borcholt. n. 27. & seq.*

(b) *l. 2. l. 3. l. 12. l. 15. Cod. de usuris. l. 1. §. 1. & passim eod.
tit. nam res omnes numero pondere mensurave con-
stantes quantitatis appellatione continentur, l. 1. §. 7.
ff. ad l. Falcid. l. 2. §. ult. junctâ l. ideo 3. D. de eo quod cer-
to loco. l. ambitiosa 4. §. 1. D. de Decretis ab ordine fac. Bor-
cholt. cap. 1. de usur. n. 26. Molineus in 2. parte Labyrinthi
de divid. & individ. stipulatione. Cujac. 11. obs. 37. Goed.
ad L. 4. n. 5. ff. d. V. S. Hermann. Vult lib. 1. discept. 10.
Diss. Zaf. ad L. 2. in pr. ff. de reb. cred. n. 27. & lib. 1. sin-
gul. respons. c. 1. n. 2.*

(c) *Cum corporiive speciei quantitas opponatur d. l.
1. §. & omne D. ad l. Falcid. l. plane 34. §. sed si non corpus
D. de legat. 1. l. si is cui §. 1. D. de solutiombus, non obstante
l. pro auro 25. C. de usuris. l. 3. §. fin. l. cum quidam 17. §.
ult. D. de usuris l. si pro mutua 8. Cod. si certum petatur,
vide Donell. c. 1. de usuris n. 5. Borcholt. eod. n. 27 & seqq.
Carolus Molin. de usuris quest. 85. n. 561. Adrian. Gilman.
Tom. 2. par. 1. voto: cam. Imp. vot. 26. n. 17. & 8.*

(d) *l. deducta 58. §. cum autem D. ad Senat. consultum
Trebell.*

Trebell. l. socium 60. D. pro socio. Duaren. tr. de usuris p. 133.
Donell. d. cap. 1. in prin. & Borcholt. ibid. n. 21. Alphon.
Villag. cap. 1. de usuris n. 17. Petrus Binsfeld. eod. tr. in
Rub. notab. 3.

IX.

Hæc secundum Ictos in duas dispescitur species: unam
quæ fœnus dicitur: alteram quæ generis nomen retinet & u-
tura in specie appellatur.

Rubr. D. & Cod. de usuris & Rubr. D. & C. de nautico fœ-
nore. Cujac. in paratit. d. t. Molinæus de usuris in pr. n. 4.
Duar. cap. 1. Borcholt. cap. 7. n. 1. Hottom. de usuris pag.
2. & 3. Cujac. in paratit. C. de sentent. quæ pro eo quod in-
terest.

X.

Est autem fœnus additamentum ad quantitatem mutuo da-
tam à tempore contractus ex conventionione in lucrum credi-
toris debitum (a) hocq; vel proprium & nauticum est, quando
pro pecunia trajectitia: sive eadem sive merces eâ compara-
te reportentur (b). Creditori aliquid datur ultra sortem, ra-
tione recepti periculi & assecurationis: virtute cuius, tene-
tur navigantem indemnem servare in omnem eventum for-
tuitum, non ex culpa vehentis proveniente (c) ita ut si pe-
cunia pereat, mutuanti & non mutuatario damnum immi-
neat. (d)

(a) Cujac. in paratit. C. de usuris & ad l. lecta 40. D. de re-
bus cred. column. 2. Vultcius 1. I. R. c. 44. n. 87. & seqq.
Borcholt. de usuris cap. 2. n. 4. Hottom. eod. tr. pag. 7. Du-
aren. ad rit. de usuris cap. 1.

(b) l. trajectitia 23. ff. de oblig. & act. l. 1. ubi Gotthofred.
l. 3. ff. de nautico fœnore. l. debitor. 13. D. de negotijs gestis.
l. 3. §. 7. D. de peculio. l. 2. in f. D. de eo quod certo loco.
Hottoman. de usuris p. 104. Donell. de usuris p. 33. n. 5. &
ad l. qui Rome 122. §. 1. D. de V. O. Binsfeld. in cap. fin.
de usuris pag. 510.

(c) l. cum proponas 3. C. de nautico fœnore l. sicut certo 3.

§ 4. D. commodati. Sebast. Medices tr. de fortuit. casib. part.
2. quest. 1. n. 15. Mynsing. Heig. & Dd. ad § 1. Instit. de oblig.
que ex quasi contractu descendunt. Barol. & Dd. in d. l.
cum proponas. Binsfeld. ad cap. final. extra de usuris quest.
1. in f. (d) l. 1. i. 3. C. de nautico fœnore. l. 3. D. eod. Duar.
ad tit. eod. c. 1. Hotcom. de usuris pag. 202. Conrardus de con-
tract. quest. 39. conclusione 1. Molin. de usuris quest. 3. nu. 92.
Didacus Covarruvias lib. 3. variar. resolut. cap. 2. n. 5.

XI.

Vel improprium & terrestre; quod datur creditori ratio-
ne periculi in se recepti, quando pecunia aut merces trans-
ferantur in terra per loca periculosa & prædonibus infesta.
(a) Leges autem permittentes & concedentes fœnus hoc,
neutro prædictorum in casu rectè lectas & intellectas, esse re-
vocatas vel correctas, per jus Canonicum, rectius defendi
posse, opinamur, (b)

(a) l. periculi pretium 5. D. de nautico fœnore & ibi Bald.
& ad Rubr. C. de Naur. fœnore. Cujac. in paratit. Cod. eod.
Borch. de usuris c. 2. n. 11. Donell. eod. tr. pag. 34 Vult. i. l.
R. cap. 44. n. 94. Binsfeld. c. fin. extra de usuris quest. 1. con-
clus. 3. Molin. de usuris quest. 3. n. 92.

(b) c. Naviganti fin. extra de usuris l. al. Zech. tr. de usuris
cap. 6. n. 1. & seqq. Alphonsus Villag. eod. tr. quest. 6. Gregor.
Tholos. lib. 2. de us. c. 5. n. 8. Binsfeld. d. cap. fin. quest. 1. concl.
3. v. contra fortissimè pugnare videtur Sotus lib. 6. de I. & I.
quest. 4. art. 2. in pr. & quest. 7. art. ult. propè finem. Molin.
d. quest. n. 95. Diff. Hostiensis in summa tit. de usuris § an a-
liquo casu. in v. in trajectitia autem pecunia. Salicetus in
Autb. adhac. columna 3. Cod. de usuris.

XII.

Quemadmodum nec pactum à mercatore cum tertio a-
liquo, nullum laborem aut operam impendente, sed peri-
culum tantum suscipiente, eodem jure improbari putamus:
sed frequentissimū in civitatibus Marinis esse Dd. testantur.

B

ut

ut si pecunia vel alia merces salva pervenerint ad certum portum, is habeat quandam summam in primum suscepti periculi: vel si perierint teneatur emendare damnum (a) ita tamen ut tertius non nisi alterum semissem, si semisses, vel trientem, si besiales usuras stipulari poterat, usurarum nomine accipiat (b).

(a) Covarruv. lib. 3. variar. resolut. cap. 2. n. 5. v. tertio ducitur. Domin. Sotus lib. 6. de l. & l. quest. 7. artis. unico column. 1. ubi dicit, qd talis contractus tam Theologis quam Iurisperitis probatus sit. Petr. Binsfeld. in cap. naviganti finali, extra de usur. quest. 2. conclus. 2. Alph. Villag. à Neap. quest. 26 conclus. 3. v. probatur & tertio presens conclusio. Lelius Zech. de usur. cap. 6. n. 3.

(b) l. eos 26. §. 1. v. in trajectitijs. Cod. de usur. Carol. Molin. de usur. quest. 2. n. 93. & seqq.

XIII.

Quamvis etiam conferens operas finita societate, particeps non fiat fortis seu capitalis (a), recte tamen hic etiam suscipiens periculum asecurationis, cum exponente pecuniam paciscitur, ut habeat aliquam justam partem lucri in primum suscepti periculi. (b)

(a) §. de illa. 2. Instit. de societate. l. cum duob. §. 2. v. §. in coeunda D. pro socio. Andr. Gail. lib. 2. pract. obser. 24. n. 6. Andr. Fachin. lib. 2. contror. 94. Menoch. de arbitrar. iudic. questionib. casu. 125. n. 3. Richard. ad l. 1. Cod. pro socio nu. 4. Petr. Binsfeld. in c. naviganti, extra de usur. quest. 7. conclus. 8. Diff. Didac. Covarr. lib. 3. variar. resolut. c. 2. n. 2.

(b) Domin. Sotus lib. 6. de l. & l. quest. 6. art. 2. column. 3. Petr. Binsfeld. in d. cap. naviganti, extra de usur. quest. 8. conclus. 6. & seq. Lelius Zech. de usur. cap. 7. n. 7. Didac. Covarr. d. lib. 3. variarum resolut. cap. 7.

XIV.

Usuram in specie acceptam definimus accessionem ad quantitatem ex quacunq; causa (a) cujus causa constituentis sunt:

sunt: vel conventio vel mora (b); conventio illa usuræ pro-
ducens, vel pactum est vel stipulatio. Ex pacto usuræ debentur
in bona fidei judicijs: tam directis quam contrarijs, modo
id in continenti adjectum fuerit (c) secus si ex intervallo (d).

(a) l. cum quidam 17. §. 4. l. mora 32. D. de usuris. l. lecta
40. D. de reb. creditis. l. curabit. l. fructus. 13. Cod. de action-
empri. l. 78. §. 1. D. de legat. 2. Alphonsus Villag. à Neapo-
lis tr. de usuris quest. 1. Borcholt. eod. tr. cap. 2. n. 6. Carolus
Molin. de usuris in pr. n. 9, 10, 11, & 15.

(b) l. 3. & 4. C. de usuris. l. 2. C. depositi. l. 17. C. locati.

(c) d. l. 3. & 4. Cod. de usuris. l. initio. 5. Cod. de pactis inter
emtorem & venditorem. l. juris gentium 7. §. quin imo D.
de pactis. l. bone fidei. 13. C. cod. l. qui negocia. 34. §. 1. D. man-
dari. l. 24. l. 26. §. 1. D. depositi. Paulus lib. 2. sentent. tit. 14.
§. 1. Borcholt. de usuris cap. 3. n. 4. & seqq. & tr. de pactis cap.
ult. n. 49. Donell. ad d. l. 1. & ad l. 13. §. 1. D. de verbor. obligat.
n. 12. Hottom. de usuris pag. 14. & seq. Duaren. eod. cap. 2.

(d) per d. l. juris gentium 7. §. 4. v. igitur nuda. D. de pa-
ctis. l. legem 20. l. cum proponas. Cod. eod. l. 3. Cod. de usuris.
Paulus lib. 2. sentent. tit. 14. §. 1. ubi Cujac. Diff. Forc. Dial.
4. Connan. s. comm. 3. n. 2. Alciat. ad. l. 20. ff. de V. S.

XV.

Ex stipulatione usuræ debentur in omnibus, tam bonæ
fidei, quam stricti juris judicijs (a), modo intra cancellos le-
gum sese contineant, modusq; earum certus fuerit adjectus
(b). Recte igitur & absque usuræ labe, venditor ab emtore u-
suras sibi dari stipulatur, ut donec pretium rei venditæ, puta
prædij vel alterius rei fructifera, numeretur, aliquid annua-
tim pendat: saltem taxata quantitas verisimiliter & morali-
ter correspondeat fructibus percipiendis ab emptore (c),
quemadmodum & emptor, qui partem pretij solvit, re non-
dum sibi tradita, potest petere totam rem cum parte fru-
ctuum ex ea perceptorum, pro rata pretij soluti à die solutio-
nis factæ. (d)

B 2

(a) l.

(a) l. Titius Sempronio 24. D. de prescript. verbis. l. Cajus 11. l. Seia 12. D. de usuris. l. 1. l. quamvis 3. C. cod. rit. Borcholt. de usuris. cap. 3. n. 34. Vult. 1. I.R. cap. 44. n. 81.

(b) l. quod in stipulatione 31. l. tutor 41. §. fin. D. de usuris. l. 1. Cod. cod. l. eos. qui 26. C. d. rit. l. 26. §. 1. D. de condict. in debiti. Sichard ad l. 4. Cod. de usuris. Donell. cod. cap. 2.

(c) l. usuras 2. C. de usuris. l. curabit. 5. C. de actionib. empti. l. Iulianus 13. §. ex vendito. D. cod. Petrus Binsfeld cap. in civitate 6. extra de usuris quest. 6. conclus. 3. & seq. conclus. 7. & 8. v. dubium hic esse potest & conclus. 9. Fachin. 2. contr. 31. Carol. Molin. de usuris quest. 74. n. 559. Didacus Covarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 4. n. 2. Dissent. Lelius Zechus de usuris c. 12. n. 7. Francis. Marcus decis. 891. Navar. lib. 3. consil. in t. de emptione venditione consil. 11.

(d) l. fin. §. fin. D. de fundo dotali. Molin. de usur. quest. 74. n. 557. Bartol. in d. l. Iulian. 13. D. de action. empti. §. offerri. Petrus Binsfeld. in d. cap. civitate 6. extra de usur. quest. 6. conclus. 8. in pr.

XVI.

Quid in stricti juris judicijs obtineat; non minus elegans quam difficilis est disceptatio: & licet non desint, qui in ijs usuras à tempore litis contestatae incipere currere probabiliter ostendant: communem tamen nos, omnes scilicet accessiones & fructus à tempore litis contestatae quidem deberi (a); usuras vero non nisi ex stipulatione, an tueri valeamus, experiemur (b).

(a) l. 2. l. videamus 38. §. si actionem 7. & §. 15. D. de usuris. l. si homo 8. D. de re iudicata. arg. l. 1. §. 23. & seq. D. de positi. l. qui restituere 68. D. de rei vindicat. l. 4. D. de condict. triticaria. l. sed mihi videtur 3. §. in hac 2. D. commodati. l. cum fundus 31. in pr. & ibi Gothofr. D. de reb. cred. Mynsing. cent. 6. observ. 50. n. 8. Zasius ad tit. finium regundor. num. 3. Bronch. cent. 2. ass. 26.

(b) l. si cum exiguum 4. Cod. d. de condict. ob causam dat. l. 24. D.

24. D. de praescript. verb. l. i. l. quamvis 3. l. pignorib. 22. Cod. de usur. l. 11. D. eod. l. idemq. 10. §. 4. D. mandati. l. Lucius 24. D. de positi. Coler. de process. execut. part. 1. cap. 10. nu. 28. Rauchbar. part. 2. illustr. quest. 26. n. 21. Gædd. de contrah. & commit. stipulat. cap. 8. conclus. 1. & cap. 11. conclus. 9. nu. 120. & seqq. Donell. ad tit. de usur. cap. 7.

XVII.

Præter stipulationem igitur in stricti juris contractibus, etiam per litis contestationem, usuras nobis incipere deberi (a) itemq. per pactum iisdem in continenti adjectum (b) perperam quosdam nobis obtrudere conari putamus: nisi frumentum, oleum vel hordeum mutuo datum sit, (c) vel civitas pecuniam crediderit, (d) aut argentarij (e) vel pecunia sit traje dicia. (f)

(a) l. 1. Cod. de condict. indebiti. L. quotiens quarta C. de condict. ob turpem causam, l. 10. §. 22. D. qua in fraudem reddi. alienata sunt ut restituan. d. l. 3. Cod. de usu. l. Titius 24. D. de praescript. verb. Cujac. 14. obs. 22. & tract. 7. ad Africanum. in l. 37. de usufructu. Gomez. ad §. action. Instit. de actionib. in 18. Mynsing. ibid. n. 26. Schneidv. n. 34. Dynus n. 5. Bronchorst. cent. 2. ass. 82. Donell. de usuris c. 3. Borcholt. eod. n. 52. Duar. cap. 2. de usuris. Gædd. de contrah. & commit. stipulat. cap. 11. conclus. 9. n. 121. & seqq. Dissent. Corasius. lib. 2. miscell. 7. & in §. bona fidei Instit. de action. n. 4. Vesemb. in paratit. de usuris n. 3. lafon in l. cum fundus 31. D. de rebus creditis. Forcat. part. 2. de mora. n. 24.

(b) d. l. Titius 24. D. de praescript. verb. l. 1. l. 3. Cod. de usuris. l. 10. §. 4. D. mandat. Donell. cap. 3. de usuris n. 3. & ad l. 13. C. de pactis. Iulius Paulus lib. 2. sentent. tit. 14. §. 1. Borcholt. de usuris cap. 3. n. 11. in fin. Cujac. tr. 8. ad Africanum. in l. 24. D. de praescript. verb. Diss. Duar. cap. 2. de usuris & ad l. 40. D. si certum petatur. Hottom. illustr. quest. 30. & 1. respons. amicab. 31. Fachin. 2. contrrov. 99.

(c) *l. frumenti. Cod. de usuris ubi Gothofr. Iohan. ab Exca tr. de pactis. n. 394. Borcholt. de usur. cap. 3. n. 39. & tr. de pactis cap. 2. divis. 2. n. 31.*

(d) *l. etiam. 30. D. usuris. Duar. cap. 2. eod. pag. mihi. 998. Nov. 136. cap. 4. Borcholt. cap. 3. de usuris n. 44.*

(f) *lin quibusd. 7. D. de nautico favore. vide de his exceptionibus. Hortom. de usuris c. 3. pag. 20. Donell. c. 3. p. 10. Borcholt. d. cap. 8. n. 39. cum. seqq.*

XIIX.

Sitamen contingat, ut usura in stricti juris contractibus, pacto promissa, sint soluta, nec repeti, nec in sortem computari poterunt (a), servantur quoque à creditore in eusmodi contractibus nudo pacto promissa usura, per retentionem pignoris, si quod creditori datum fuerit (b), nisi ab initio pro minoribus usuris obligatum sit pignus, & postea debitor majores usuras repromiserit (c).

(a) *l. quamvis 3. Cod. de usura. l. in his s. l. Imperator. D. de solutionib. Herman. lib. 3. Epit. tit. 7. in pr. Donell. cap. 3. de usuris pag. 11. Borcholt. cap. 3. eod. n. 38. Hortoman. ad d. l. 3. Sichardus ad l. 4. Cod. d. t.*

(b) *l. per retentionem 4. l. si usuras 21. §. pignoribus 22. C. de usuris. l. 13. §. fin. D. de pign. l. solutum 11. §. si in sortem 3. D. de pignoratitia actione. l. 4. in fin. D. de nautico favore. Donell. cap. 3. de usuris & Iohan. Borcholt. eod. n. 45. & seqq. Sichard. ad d. l. 4. n. 6.*

(c) *d. l. per retentionem 4. ubi Iohann. Sichard. Donell. in l. unica. C. etiam ob Chirograph. pecuniam pignus tenet Cujac. s. observ. 28.*

XIX.

Sed quid si à debitore creditori simpliciter pignus sit traditum, nulla facta mentione ejus, quod vel pro sorte vel usuris datum intelligi debeat: vel dictum quidem sit, quod pro sorte tantum obligetur: an utroque in casu pro usuris etiam

etiam obligatum putandum sit, ad hoc ut per retentionem
ejusdem usura servari possint? & quamvis varij variè in hac
perplexa questione sentiant: nobis tamen placet, ut priori
in casu sortem & usuras pignus respiciat (a), posteriori vero
non usuras sed sortem tantum. (b)

(a) *L. si necessariae § fin. D. de pignoratitia actione. Pa-
cius in l. 4. Cod. de usuris. n. 13. Diff. gl. in l. 4. § 22. C. cod.*

(b) *l. solutam. 11. §. si in sortem. 3. ibi: In sortem duntaxat
vel usuras D. de pignorat. act. l. per retentionem 4. ibi: Con-
venit & ibi: conventione pacti. l. 21. ibi: non venerat. l. 22. ibi:
cum hujusmodi nullo pacto interposito. C. de usuris. argum. l.
quicquid. 99. D. V. O. Hottoman. ad l. 4. Cod. de usur. & Ro-
bertus lib. 1. recept. lect. cap. 24. & lib. 1. animadvers. cap. 26.
& in notis ad mercat. eod. cap. 26. Dissent. Johann. Borcholt.
de usuris cap. 7. n. 46. Cujac. 5. obs. 28. 15. obs. 12. & 19. obs. 27.*

XX.

In hac etiam questione, in qua non constare sibi invi-
cem Jurisconsultos veteres, affirmat Franciscus Hottoman-
nus: dicimus: ex pacto usuras deberi, si pecunia ea lege sit
deposita, ut tantundem reddatur (a): quas tamen qui accipit
privilegij depositi renunciasse: adeoque bonis cedente nu-
mulario, alijs creditoribus non præferri, censetur (b), non
gaudebit igitur privilegij: quod nulla compensatio in depo-
sito admittitur (c), quod instrumentum depositi paratam ha-
bet executionem, adeoque non potest obijci pecuniæ non nu-
meratæ, sive rei non datæ exceptio (d): & quod condemna-
to depositario, non datur quadrimestre tempus ad solven-
dum judicatum (e).

(a) *l. Lucius 24. l. Publica 26. §. fin. l. quintus. 28. D. de
positi. U. Vesebec. in paratit. depositi n. 5. Duaren. cap. 4.
eod. & cap. 2. de usuris. Franciscus Connanus. lib. 2. com-
ment. jur. civ. 4. n. 3. & 4.*

Carolus

Carolus Molin. de usuris quæst. 86. nu. 629. & seqq. Dissent.
Francisc. Hottom. lib. 4. obs. 10. & tr. de usuris cap. 27.

(b) l. si hominem 7. §. quotiens. 2. D. depositi. l. si ventri §.
in bonis. 2. D. de privilegijs creditor. Carol. Molin. de usur.
quæst. 83. n. 637. Nicol. Mooz. tract. depositi column. ult. n. 13.

Curt. junior in l. 2. in pr. colum. 3. n. 15. D. de reb. creditis. Pe-
trus Binsfeld. in cap. super eo extra de usuris quæst. 2. in fin.

(c) §. in bona fidei 30. inst. de actionib. l. 6. Cod. de rei vind-
dicat. Paulus lib. 2. sentent. 11. & ibi Cujac. l. fin. in f. Cod. de
compensat. l. si quis 11. C. depositi. Sebast. Medices tr. de com-
pensat. part. 1. quæst. 30. n. 19. Petr. Heig. ad §. 3. instit. quib.
mod. re contrahitur oblig. n. 31. & ibid. Mysling. n. 13. Bor-
cholt. de usur. cap. 7. n. 17. Vult. d. §. 30. n. 9.

(d) l. in contract. 14. §. sed quoniam. 1. C. de non numerata
pecunia d. l. 11. Cod. depositi. Matthias Coler. tr. de processib.
execut. part. 3. cap. 1. n. 20. Kirchovius th. communium opini-
onum lit. D. in verbo, depositi instrumentum. Emanuel Co-
stalius in l. si ex cautione, limitat. 2. n. 1. & seqq. Cod. de non
numerata pecunia. Petr. Heig. d. n. 31. Diss. Baldus in l. pen-
ult. C. depositi.

(e) l. si quis 11. ibi ilico C. depositi. V. Wormsius præct. observ.
tit. 23. n. 1. Alexander in l. debitorib. n. 10. de re judicata. Pet.
Heig. ad d. §. 3. Instit. quib. mod. re contrahitur oblig. n. 49.

X XI.

Præterquam autem quod hic ratione superiorum non
negamus: quando depositum sit ad numerum vel mensuram
hoc expresse vel tacite actio, ut depositarius pecunia depo-
nentis utatur, & tantundem in genere non in specie reddere
sufficiat, depositum esse non desinere; nec privilegia ejusdem
amittere (a) indagare etiam jubet in hanc ambigiosam & dif-
ficilem secundum Molin. quæstionem, an superioribus usu-
rarum causis, pacto scilicet & stipulationi, primo adjungi
quoque possit ac debeat longa usurarum præstatio? an non
satis

fatis sit si debitor pluribus annis ex pacto ufuras indebitas solverit, ad id ut in posterum etiam easolvere obligetur? & sane præstatione hac non ipsam obligationem (b) sed præfunctionem obligationis induci, atque ira onus probandi in debitorem transferri, commaniori Doctorum calculo est receptum. (c)

A. l. Lucius 24 l. die 25. § fin. l. publicæ 26. § fin. l. si sacculum 29. § fin. D. depositi. Panormitan. in cap. 1. § fin. column fin. extra de precario: Molin. de usuris quæst. 83. n. 630. 632. v. secundus gradus & n. 633. Petr. Heig. ad § præterea & is 3. n. 9. & 33. Instir. quib. mod. re contrahitur oblig. Moz. in tr. depositi lib. de substantialib. depositi n. 8. & seqq. Diss. Francis. Hottomann. lib. 4. obs. 10. De cius in l. contractus 23. n. 14. D. de R. I. & ad l. certi conditio § fin. D. de reb. creditis.

(b) operis 31. ff. de operis libert. l. creditor 7. Cod. de usuris. l. fin. Cod. ne uxor pro merito l. si certis 28. Cod. de pact. & ibi. Donell. & cap. 3. de usur. Bronchorst. cent. 2. assert. 83. Pacius cent. 5. quæst. 42. Borcholt. c. 3. de usur. n. 56. Coras. 3. Miscell. 15. Ferdin. Vasq. illustr. quæst. 56. n. 15.

(C) l. 1. Cod. de fidei commiss. l. litib. 10 Cod. de agricolis & censitis lib. 11. l. qui semisses 13. D. de usuris l. adversus §. l. quamvis 8. C. cod. Carol. Molin. tr. de usuris quæst. 19. n. 300 in fin. & quæst. 20. n. 205. & seqq. Francisc. Balbus in tr. de præscription. part. 2. tertiæ part. principalis quæst. 10. n. 5. Borchold. de usuris cap. 3. n. 56 Diss. variè Dd. quos videre licet apud Molin. dict. lo. Gothofredum ad l. 6. h. t. & l. 28. C. de pactis Diss. Anton. Capycius. in decisio. sacri concilii Neapolit. decis. 6. p. 64. n. 3.

X XII.

Denique an superioribus usurarum causis annumerari etiam debeat testatoris voluntas: si cui certa ab eodem quantitas legetur, & quo ad præstetur, in singulos annos certum

C

tum aliquid veluti usuras iusserit testator præstari, an legatum valeat? & in usuris hætenus debet valere, quatenus modum probabilem usurarum non excedit: non solum quando in potestate est legatarii sortem debitam petere & exigere (a) verum etiam quando in ejusdem potestate non est sortem petere: sed in arbitrio hæredis est eam solvere, donec usuras exsolverit (b).

(a) l. 3. § fin. D. de annuis legatis & fideicommiss. Molin. de usuris quest. 73. n. 48. & seqq. Andreas Alciat. lib. 5. paradox. cap. ult. Paulus Castrensis in l. 1. Cod. de summa Trinitat. column. penult. Dis. Andreas Fächin. lib. 6. controversiarum 72. Binsfeld. in cap. super eo 4. extra de usuris quest. 3. conclus. 5.

(b) d. l. 3. § fin. Molin. d. quest. 73. n. 48. & seqq. Fachin. 6. contror. 7. Petr. Binsfeld. d. quest. 3. conclus. 4. Greg. Tholos. lib. 2. d. usur. cap. 12. n. 8. Iohan. Gerson in tr. de contract. column. antepenult. attent. 6. Dis. Salicetus in l. cum allegas. 15. C. de usur. Column. 2. Iason in l. 1. C. de summa Trinitat. n. 59. & 60. Lalius Zechus de usuris cap. 2. n. 30. in f.

XXIII.

Beneficio igitur prædictarum causarum personæ privatae, & corpora civilia seu universitates & collegia mutuando pecuniam, etiam quoad usuras alios sibi obligare possunt: nec purandum, emendatas esse leges civiles, quæ dicunt: Civitates & Respubl. pecunias, ad usuram mutuare posse (a) & quin è converso aliis quo ad easdem obligari possint; sub usuris mutuū accipiēdo, minus est dubii: quando quidem & civitates si cives vel civitatis consilium consentiant, mutui datione rectè obligantur (b) itemque si earum administratores mutuū accipiant pecuniam, eamque in respubl. utilitatem creditor veram esse probaverit (c) si ut etiam subditos pro pecunia tempore necessitatis magistratui mutuò data usuras accipere posse affirmamus (d).

(a) l.

(a) *l. adversus 5. C. de usuris l. si bene 23. D. cod. l. prestidus 34. D. de rebus credit. Diff. Gregor. Tholojan. lib. 3. de usuris c. 4. 6.*

(b) *l. nihil interest 15. D. ad senatusconsult. Maced. l. civitas 27. D. de reb. credit. ubi Donell. n. 2. Zas. n. 2. Hartman Pistorius lib. 1. quest. 37. Petr. Friderus Mindan, lib. 2. de mandat. judic. c. 62. n. 8.*

(c) *d. l. 27. D. de reb. cred. ubi Zasius n. 9 Nov. 120. cap. 6. § 3. argt. L. fin. Cod. de vendit. rer. civil. lib. 11. Hartmann. Pistorius d. loco. Wesenbec. part. 2. consil. 53. Coler. de process. executivis part. 2. cap. 3. n. 347.*

(d) *Francisc. Vivius decis. 373. Cacheranus decis. 95. Vasquius lib. 1. illustr. contror. cap. 6. n. 7. Petr. Binsfeld. in cap. in civitate extra de usuris quest. 8. Petr. Heig. illustr. quest. part. 2. quest. 1. n. 140.*

XXIV.

Ex mora debitoris debentur usurae in bonae fidei contractibus (a) quamvis autem legata & fideicommissa bonae fidei non sint: & strictis negociis annumerentur: hac tamen in causa bonae fidei judiciis comparari, & usurarum praestationem, statim post moram admittere, obiter hic notari volumus (b) quam definimus solvendi vel accipiendi debiti frustratoriam dilationem: videlicet cum debitor non praestat debitum: vel cum creditor oblatum non accipit (c).

(a) *l. cum quidam 17. § si pupillo 3. § seq. l. mora 32. § in bonae fidei 2. ff. de usuris l. Lucius 24. l. die 27. § fin. ff. depositi. l. quero 54. D. locati l. 2. l. praeses 17. C. cod. l. socium 60. D. pro socio. l. usura 2. C. depositi l. 13. C. de usuris Borcholt. cod. tr. cap. 3. n. 13. Gædd. ad l. 35 D. de V. S. n. 4. § seqq.*

(b) *l. in minorum C. in quib. causis in integr. restit. l. 3. in pr. § fin. l. cum quidam 17. in fin. l. usura 34. D. de usuris. l. 84. l. 87. § 1. D. de legat. 2. Paulus lib. 3. sen. cap. 8. in f.*

Borcholt. cap. 3. de usuris n. 15. & seqq. Donell. eod. cap. 3.
Hottom. eod. pag. 10. Diff. Covasius. lib. 2. Miscell. 7.

(c) l. 3. § fin. l. sciendum 17. D. de usuris l. interdum 73. §
fin. D. de V. O. l. si soluturus. l. 39. D. de solutionib. l. illud
17. D. de periculo & commodo rei vendita l. 37. D. manda-
ti. Dif. Forcatul. tr. de mora n. 1. Fulgosius ad d. l. 32. qui mo-
ram desiniri posse negant.

XXV.

Et non solum locum habet in directa, verum etiam con-
traria actione: veluti si ipse tutor vel negociorum gestor, de
sua pecunia ex qua ipse posset usuras accipere, expendit: aut
alias sub usuris accipit; quo æs alienum pupilli vel domini
exsolveret.

*l. at quin. 19. § non tantum 4. D. de negociis gestis. l. & in
contraria 37. D. de usuris l. ob negotium 18. Cod. de negoc.
gestis. Garzia tr. de expensis cap. 20. n. 16. Oldendorpius class.
4. act. 27. Schneidvvin ad § actionum instituit. de actio-
nib. tit. de actione contraria.*

XXVI.

Hanc duplicem esse dicimus: unam quæ in rem est, quæ
vulgò Interpretibus extraordinaria & irregularis dici con-
suevit: alteram in personam quam regularem sive ordina-
riam appellant. (a) Mora ex re fieri intelligitur ipso jure à tem-
pore tardioris solutionis sine interpellatione (b) veluti si em-
ptor ex re sibi tradita pretio nondum soluto, fructus percepit:
ex re enim moram ipsum committere, & precium cum usu-
ris, tardioris solutionis inferre teneri, verius est: licet diver-
sum obtineat si ex re sibi tradita fructus nondum percepe-
rit. (c)

(A) *Molin. de usur. quest. 40. n. 305. & seqq. Borcholt. cap.
3. de usur. n. 19. cum seqq. Donell. cap. 1. de mora. Menoch.
lib. 2. de arbitrar. judic. questionib. casu 220. Cujac. 13. ob-
serv. 15. Barrol. & Costalius ad l. 32. D. de usuris. Diff. Forca-
tul de*

tul. de mora part. 1. n. 6. Robert. 2. animadver. 17. Antonius Faber 6. conject. 16. triplicem moram facientes.

(b) *l. 1. § 1. l. 23. d. l. 32. D. h. t. l. curabit s. C. de action. empt. l. cum vero 26. § 1. D. de fidei commiss. libertat. l. in minorum 3. C. in quibus causis in integrum restit. l. ult. C. de condict. ob turpem caus. l. Titio 27. § 1. D. de legat. 2. l. 3. § idem dicendum D. de adimend. vel transfer. legat. Gædd. ad l. 12. § 1. D. de V. S. n. 7. & tr. de contrah. & commit. stipulat. cap. 11. n. 53. & seqq. Menoch. d. casu 220. n. 5. & seqq. Ioann. Zang. tr. de excep. p. 3. c. 25. n. 57. & seqq.*

(c) *l. 1. § 1. § 2. C. de usuris l. curabit s. C. de act. empti. l. Iulian. 13. § ex vendito D. eod. l. liberalitatis 16. § fin. D. h. t. Mynsing. cen. 4. obs. 56. Anton. Capycius in decisionib. lib. Concilii Neapolitani Decisio. c. 183. n. 6. Petr. Binsfeld. in cap. in civitate extra de usur. quest. 6. conclus. 5. v. presentem autem. Fachin. 2. controu. 31. Borchhold. de usur. cap. 3. n. 29. Didac. Covarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 4. illat. 7. Cagnolus in d. l. curabit s. n. 26. Diff. Bald. in d. l. 2. C. de usuris & alii quos vide apud Binsfeld. & Fachinaum d. loco.*

XXV II.

An autem usurarum præstationi propter moram non solventis, eadem ratione sit locus; quando venditor non tradidit emptori rem liberam ut tenebatur, vel fideiussoré evictionis nomine nõ dederit? quod affirmamus (a) an æquitati & juri magis consentaneum sit, ut Tutores per negligentiam vel contumaciam, pecuniam pupillarem non fœnorantes, nec in emptionem prædiorum collocantes ex mora usuras præstare teneantur: & huic quæstioni affirmativè subscribimus (b) nisi quo ad hanc posteriorem pupillo ad vitæ suæ sustentationem aliunde facultates & redditus sufficientes suppetant: nam tunc fortè satis erit, si pecuniam pupilli diligenter repositam tutores custodierint. (c)

(a) *d. l. Iulianus § ex vendito D. de action. empti. Covarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 4. illat. 12. Andr. Fachin. lib.*

lib. 2. contr. 31. Cagnolus. in l. curabit 5. C. de actione empti. n. 31. Diff. Afflict. decis. 20. ad fin.

(b) l. minor annis 25. cui fideicommiss. D. de minor. v. i. ginti quinq. annis. argt. § in bona fidei Instit. de actione. l. ita autem 5 in pr. l. tutor qui. repertorium 7. § si post depositionem 3. & § usura 11. l. si tutor 15. l. obsecus 50. l. quinquagacionem 59. § pupillo D. de administrat. & periculo tut. l. 4. cum seq. l. tutores 24. Cod. eod. Montan. de jure tutor. & curator. quest. 9. n. 171. & n. 195. Rebuff. in l. pecunia appellation. & in l. usura pecunie in fin. D. d. V. S. Molin. de usur. quest. 76. n. 588. Diff. Petr. Binsfeld. in cap. super eo extra de usuris quest. 4 Gregor. Tholosanus lib. 2. de usuris cap. 2. n. 15.

(c) Auth. novissime. C. de administrat. & periculo tutorum Nov. 72. cap. 6. Rauchbar illustr. quest. p. 2. quest. 6. n. 2. & seq. & n. 1.

XXVIII.

Proprie & regulariter mora in persona committi intelligitur, (a) si debitor opportuno loco & tempore interpellatus solvere recusaverit (b) nisi tamen justa causa recusandi ei sit (c) fitque interpellatio illa dupliciter expresse aut tacite: expresse in puris obligationibus, ubi nihil interesse putamus ut mora à debitore dicatur commissa, an ab ipso creditore sive ab alio, creditoris nomine interpellatus solutionem distulerit (d).

(a) l. mora 32. in pr. D. de usuris l. Titia 87. § 1. D. de legat. 2. Menoch. de arbitrar. judic. questionibus. quest. 226. n. 25. Borcholt. de usur. cap. 3. n. 19. & seqq. Gædd. de contrah. & commit. stipulat. cap. 11. n. 53. & seqq.

(b) l. sciendum 21. l. 24. l. mora 32. D. de usuris l. 23. D. de V. O. ubi Donell. l. 49. § fin. D. eod. Forcatulus de mora n. 6. Oestien. de mora cap. 2. n. 25. & seq. Menoch. d. n. 25. Gregor. Tholosan. de usur. lib. 1. cap. 2. n. 6. v. quamobrem. Paulus lib.

lib. 3. sentent. in f. Gædd. ad l. 12. § 1. n. 7. D. de V. S. & d. cap. 11. n. 60. & seqq. Donell. cap. 4. b. t.

(c) l. sciendum 2. l. si quis 24. D. de usuris l. qui in alterius 42. D. de regulis Iuris l. viro 39. D. soluto matrimonio. l. si quis 13. D. depositi Donell. in 11. de mora cap. 5. & in l. 5. D. si certum petatur n. 5. Menoch. de casu 270. n. 47. & seq. Coler. de processib. executivis p. 1. cap. 10. n. 27. Schrader. ad l. admonendi 31 de jure jurando n. 284.

(d) l. qui Roma 122. § 1. D. de V. O. l. si quis 24. § 2. l. mora 32. § 1. D. de usur. l. 3. in pr. D. quod vi aut clam Donell. cap. 2. & seq. de mora. Petrus Peckius in cap. mora de R. l. in 6. n. 5.

XXIX.

Sed hic non inutiliter disputant interpretes: an unica solummodo interpellatio ad debitorem constituendum in mora sit necessaria? & quamvis aliqui geminam interpellationem extrajudicalem requirant (a) aliqui concilient utramq. opinionem distinguendo (b) aliqui verò sufficere putent unicam interpellationem. ad moram inchoandam non verò perficiendam (c) nobis tamen communis affirmantium opinio, quam etiam usus forensis optimus ll. interpretes à pluribus ferunt approbasse verissima videtur (d).

(a) Ferretus tr. de mora n. 21. Coras. 2. miscell. 6. Costal. in l. mora 32. D. de usuris n. 17.

(b) Socin in l. qui Roma 122. D. de V. O.

(c) Ludovicus Charond. lib. 3. verisim. cap. 10.

(d) per d. l. mora 32. in pr. & § 1. D. de usuris l. si ex legati. 23. verbo interpellatus. d. l. 122. § Scia D. V. O. l. Titia 87. § 1. D. legat. 2. ibi, sufficit semel intervenisse. l. 3. § 1. D. quod vi aut clam. l. 13. § 1. de operis novi nunciacione. Donell. de mora cap. 4. Hotoman. de usur. quæst. pag. 97. Forcat de mora part. 1. n. 10. Oestin. de mora cap. 2. n. 31. Gædd. de contrah. stipul. cap. 11. n. 66. & seqq. Bronchorst cent. 2. asserit 78.

Tacite

XXX.

Tacite verò fit interpellatio in obligationibus in diem contractis: neque in his obligationibus in diem, aliam interpellationem requiri putamus: cum dies pro homine interpellat (a) an autem iuramentum sine interpellatione debitorem in mora constituat quæstio videtur satis controversa: & licet communis sit opinio affirmantium: contraria tamen sententia de jure verior nobis videtur. (b)

(a) *l. magnam 12. C. de contrab. & commit. stipulat. l. 9. in f. l. 18. in pr. D. de usuris. l. 2. C. de jure Emphyt. l. 4. D. de lege commiss. l. 18. D. si quis cautionibus in jud. l. 23. D. de obligat. & actioni. l. 135. D. de V. O. Donell. de mora cap. 2. Charondas, lib. 3. verisimil. cap. 10. Gædd. d. cap. 11. n. 76. & 78. Lælius Zechus de usur. cap. 5. v. quartus casus est ob moram. Coler. de processib. execut. part. 1. cap. 10. n. 27. Brösch. cen. 2. as. 81. Petr. Binsfeld. in cap. conquestus extra de usur. quest. 1. Iason. in § fuerat Instit. de actionib. n. 20. Diss. Ferrerius tr. de mora n. 22.*

(b) *Andr. Gail. lib. 2. pract. observ. 59. n. 4. Baver. tr. de mora part. 2. n. 21. & seqq. Oestensis cod. tr. cap. 2. n. 23. Diss. Menoch. casu 220. n. 21.*

XXXI.

An difficultas excuset debitorem à mora in diversas interpretes eunt sententias. Frequentius obtinuit prodesse debitori, si nulla modo ei culpa assignari possit, cur difficultatem illam aut encurrerit, aut non averterit.

L. quod tr. 5. D. de reb. cred. & ibi Dd. l. si servum 91. D. de V. O. l. 3. § si per venditor. D. de actionib. empti. l. ult. § si ea conditione D. ad l. Rhodiam de actu. Duar. ad l. continuas 137. & ad l. 23. D. de V. O. Zasius in d. l. 5. n. 38. & seqq. Petr. Deckius in cap. mora de R. I. in sexto n. 15. Gædd. d. cap. 11. n. 79. Fachin. 2. controv. cap. 91. ubi vide Diss.

XXXII.

Ita

Ita mora committitur. Commissa triplicem habet effectum . ut obligationem perpetuet (a). Quatenus autem mora rei principalis fidejussori noceat, magna quaestio est & dubitationis. Nobis praeter ceteris magis arrident Donelli, Bartoli & aliorum opiniones moram rei principalis fidejussoris quidem obligationem continuare (b), non tamen augere, ita ut usurarum nomine vel ex culpa morae creditoris regulariter teneatur: nisi in omnem causam se obligaverit fidejussor. (c)

(a) l. si servum 9. § 3. D. d. V. O. l. cum paterfam. 27. D. de usuris, ubi Cujac. 8. ad Affric. & ad d. § 3. Borcholt. de usur. ca. 3. n. 27.

(b) l. cum filiusfam. 49. in pr. & § 1 & ibi Dd. d. l. 9. § nunc videamus & utroq. in loco Donell. l. mora 88. D. de V. O. l. si à colono § 1. D. de fidejussorib. lib. Br. & Dd. Gædd. d. cap. 11. n. 123. & seqq.

(c) argt. l. 22. D. de obligat. & action. l. 3. D. qui satisdare cogantur l. centum capua D. de eo quod certo loco & ibid. Donell. n. 12. l. 54. D. locati. Coras. 2. miscell. 12. Duaren. ad rit. de eo quod certo loco cap. 4. Diss. Petr. Heig. ad § fidejussores 5. Instit. de fidejussor. n. 18. & seqq. Cujac. ad d. l. 8. p. 74. & ad l. 117. D. de V. O. Pet. Peck. in cap. mora de R. in sexto n. 19.

XXXIII.

Secundus effectus est, ut omnem rei casum juxta quosdam in debitorem transferat: ita ut re pereunte non aliter teneatur, ac si res adhuc extaret. Quod an tempus & indistinctè verum sit: utrum videlicet promissor post moram teneatur ad omnem rei casum, pinosa variisq; distinctionibus involuta est disputatio. Nos tanquam veriori quorundam opinionioni aspiculantes concludimus: ad morosum m. f. debitorem periculum pertinere semper (a) b. f. autem debitorem tum demum teneri, si nullam justam litigandi causam habuerit: at si habuerit distinguatur, eadem ne fati calamitate a-

D

pu

pu'd creditorem perire potuerit, & non tenebitur: nec ne:
& tenebitur (b).

(a) argt. l. quod nostrum D. de usufructu. l. subtractas. C. de
furtis fin. D. de condict. furtiva. l. fin. C. de condict. ob tur-
pam causam.

(b) l. qui sine dolo D. de R. l. l. sciendum 21. l. si quis solu-
tioni 24. in pr. D. de usuris. l. 15. in f. D. de rei vindicat. l.
si filius fam. 25. § si post D. soluto matrimonio. Cujac. in d.
l. 23. D. d. V. O. Costal. ad d. l. 5. Gædd. ad l. 12. § 4. n. 9.
D. de V. S. & d. cap. 11. n. 79. & seqq. vid. Donell. in d. l. §
ex legati n. 12. D. de V. O. & ad d. l. 5. D. de reb. cred.

XXXIV.

Tertius effectus est, ut fructuum rei principalis præ-
stationem inducat (a), ex converso si debitum opportuno loco
& tempore oblatum creditor accipere recusaverit, mora
periculum rei in eum transferat (b) quam tamen ita purgare
potest, si iterum à debitore rem perat (c).

(a) l. 38. D. de usur. Oesten. s. tr. de mora cap. 3. n. 18. &
seqq. & n. 45. & seqq.

(b) l. sed etsi D. de constituta pecun. argt. l. qui Rome
122. D. de V. O. l. 9. D. soluto matrim. l. illud. 17. D. de
periculo & commodo rei vendita. Donell. de mora cap. 10.

(c) l. 72. D. de solut. l. 7. D. de usufructu d. l. 17. & Do-
nell. d. loco.

XXXV.

Mora commissa non purgatur ipso jure sed mediante
æquitate idque fit re adhuc integra existente vel voluntate
creditoris moram vel repetendi debiti instantiam remittentis
(a) aut novatione priorè obligationem in aliam transfun-
dentis (b) vel opera debitoris, qui moram à se commissam ce-
leri satisfactione ante litem contestatam purgare potest, ut
non omne damnum & interesse præstandum veniat.

(a) l. mora 32. D. de usuris l. 29. § fin. & ibi Donell. d.
V. O. Donell. 8. de mora.

(b) l. 8.

(b) l. 8. l. 14. in pr. D. de novation. l. 72. § 1. D. de solut.
 Sebastian. Med. de novat. part. 1. quest. 6. n. 3.
 (c) l. si insulam 84. & ibid. Cujac. & d. l. qui Romae 122.
 § Flavius 2. D. de V. O. l. & post tres 8. ff. si quis caution. in
 jud. l. nulla 88. D. de R. I. l. cum dies § ult. D. recept. ar-
 bitr. Donell. ad l. 91. § 2. n. 5. & 8. l. 105. D. de V. O. l. 72. in f.
 D. de solut. Ant. Faber. 6. conject. 7.

XXXVI.

Videlicet si debitum opportuno loco & tempore obtule-
 rit (a) præsentem exhibuerit: si ejusmodi sit, ut perferri pos-
 sit, sin minus, probetur tamen, verbis factam esse oblatio-
 nem (b). Sed an hæc purgatio admittatur, si obligatio & di-
 em & pœnam simul habuerit, nodosa & intricata est quæstio ?
 & negativam defendere studëbimus (c) non item, si habeat
 diem & pœnam: tum enim moram ante judicium acceptum
 purgandam esse affirmamus (d).

(a) l. si soluturus 39. na. D. de solut. l. obligatione 9. C. de so-
 lut. l. 10. D. de solut. l. is qui 9. D. de eo quod cert. l. 8. C.
 de solut. Donell. c. 10. de mora Borcholt. de usur. cap. 7. n. 8.
 Valent. Franc. de fidejuss. c. 6. n. 39.

(b) Duaren. in l. 9. D. solut. matrimou. Ferret. tr. de
 mor. n. 28. Gabriel Roman. de solut. conclus. 8. Ioann. Köp-
 pen decis. 34. n. 11.

(c) l. celsus. air 23. & l. 24. D. de recept. arbitr. l. trajecti-
 tia 23 D. de O. & A. l. cum ita stipulatus 13. junct. l. 77.
 D. de V. O. Mysing. cent. 3. obs. 95. Gædd. ad l. 12. § 1. n. 10 D.
 de V. S. & d. c. 11. n. 12. vid Duar. ad l. 122. § Scia. D. de V.
 O. Donell. ad l. 91. § sequitur D. cod. Bronch. 2. assert. 80.
 Tess. decis. 112. Oesten. tr. de mora c. 4. n. 24. & seqq. Diss. Ant.
 Faber conject. 7. & variar. dissert. videatur. Menoch. d. ar-
 bitr. jud. quest. 7. n. 23. & seqq.

(d) l. 8. § si quis cautionib. in judic. sistendi caus. Ferret. de
 morapar. 3. n. 17. Ioann. Fab. d. conject. 6. cap. 17. Duar. in
 l. 84. D. de V. O. Costal. in d. l. 8.

XXXVII.

Sed hæc de usurarum causis: nunc de interesse & pœna quorum ultra sortem scœpius etiam habetur ratio. Defini-
mus autem interesse, ut sit damnum emergens aut lucrum
cessans ex eo, quod differtur faciendum vel solvendum (a)
comprobatutque omni jure. id est, tam divino quam huma-
no (b)

(a) Gregor. Tholos. lib. 21. synfagm. jur. univers. c. 10. &
lib. 1. de usur. c. 2. n. 3. v. id quod interest. Binsfeld. in c. con-
questus, extra de usur. quest. 1.

(b) Exod. 21. c. 1. extra de injuriis l. ex hac 3. D. si qua-
drup. pauper feciss. dicat. l. fin. D. de his qui de jec. vel effud.
l. qua action. 7. D. ad l. Aquil. Greg. Tholos. d. lib. 1. c. 2. v.
comprobat. Bald. & Dd. in l. 2. C. de usur. Rauchba. par. 2.
quest. 26. n. 19. in fin. And. Gail. lib. 2. obs. 5. n. 15. Socin. in
regul. fallentiar. regul. 3. n. 31. Matth. Coler. de process. exe-
cut. parte 1. c. 10. n. 90. & seq. Prior hæc ratio esse potest,
ne quis locupletetur cum alterius jactura, quod juri natu-
rali vel gentium repugnat l. nam hoc 14. D. de condict. in-
deb. l. jure nature D. de R. I. altera, ne in alterius potesta-
te sit, non delinquentium causam deteriore facere l. 1. D.
qui vi aut clam l. solvendo 39. D. de neg. gest. l. non debet
74. D. de R. I.

XXXVIII.

Rejectis autem aliorum distinctionibus, quibus inter-
esse distinguunt in singulare, commune, & conventum (a)
vel in interesse intrinsecum vel extrinsecum (b) statuimus
unum tantum esse interesse, sive res sive æstimatio spectetur
licet unum idemque aliquando sit auctius, aliquando diminu-
tius (c) quod est vel interesse damni emergentis vel lucri
corporalis (d).

(a) Alphon. à Neapol. tr. de usur. quest. 18. n. 18. & seq.
Greg. Tholos. lib. 2. de usur. cap. 4. n. 18. gloss. in l. 1. Cod. de
sent.

sent. que pro eo quod interest & ibi A 20. in summa & Bologn. n. 75. Sebastian. Brant. in parat. eod. Alciat. in l. pecunie 193. D. de V. S.

(b) L. l. Zech. tr. de usur. c. 5. n. 8. v. subdividitur, Bolognot. in l. uni. C. de sent. que pro eo quod interest n. 13. & 85 Alphonf. d. quest. 18. n. 22. & seqq.

(c) Petr. Binsfeld. in cap. conquestus, extra de usur. quest. 2. conclus. 3. Molin. de commerc. n. 31. Donell. in tr. de eo quod interest c. 10. vid. Cujac. 11. obs. 31. n. 30. Diff. Dd. sup. in h. th. allegari.

XXXIX.

Interesse lucri cessantis est quod creditori petere permittum est ob amissionem lucri factam, quod pecunia sua sibi non reddita sit tempore statuto (a) Interesse vero damni emergentis est, quod petitur ob detrimentum, quod mutuator causa solius mutuationis patitur (b).

(a) l. socium 60. D. pro sociol. cum quidam 17. & si pupillo l. mora 32. & in bonae fidei D. de usur. l. si commiss. 13. D. ratam rem haberi. l. fin. D. de periculo & commodo rei vendite. l. Proclus. 26. D. de damno infecto. l. venditor 8. D. de evictio nib. l. 33. & fin. D. ad l. aquiliam l. 24. & Colonus D. locati Coler. de process. execut. part. 1. cap. 10. n. 85. & seqq. Molin. de usur. n. 28. Alphonfus villagut. à Neap. de usur. quest. 18. n. 28. L. alius Zechus eod. tr. cap. 5. n. 8. v. secundum dictum.

(b) dd. ll. & cap. pervenit. extra de fidejuss. cap. dilecti filii & verum quia extra de foro competent. Andr. Gail. lib. 2. pract. observ. 6. n. 2. Mynsing. cent. 4. ob. 56. in pr. Conrad. in tr. 2. quest. 30. de contract. conclus. 1.

X L.

Circa causam autem interesse disceptatur, Quid si Titio dederim mutuum ad biennium ea lege, ut repetenti mihi meum creditum non tam de sorte quam etiam de interesse damni emergentis item lucri cessantis, donec pendet ad sol-

vendum data dilatio, satis faciat; ambigitur hoc loco, an illud interesse mediū temporis ante moram commissam currens deinceps cum capitali peti vel exigi valeat? & licet reperiantur hoc affirmantes, quali interesse etiam ante moram deberi possit, nobis tamen contradicendum videtur.

L. in hac 3. D. de condit. tritic. l. mora 32. in pr. juncto § in bona fidei 2. D. de usur. l. nummis 3. ibi, quod sua interfuit nummos sibi sua die redditos fuisse, l. lecta 40. v. sed cum sortis, ibi usura ex eo tempore, quo moram fecit accedunt D. de reb. cred. si cert. l. fin. ibi pretio solvendo morā fecit D. de peric. comm. rei vend. l. 2. § si navis. D. ad l. Rhod. de jactu. L. elius Zech. de usur. cap. 5. n. 8. v. ad hac Coler. d. c. 10. n. 102. Anton. Gabriel comm. conclus. lib. 3. de solut. conclus. 10. Diff. Petr. Binsfeld. in d. cap. conquestus extra de usuris quest. 1. Conclus. 1. Molin. de usur. n. 32. & quest. 74. n. 50.

XLI.

Existit praterea questio hic satis ardua & difficilis, an mutuanti liceat pacisci tempore mutuacionis cum mutuatorio, de aliquid sibi certo dando ab eod. ultra fortem mutuata, ratione interesse lucri cessantis? & licet non delint huic questioni negativè subscribentes, propter usurariam pravitate quam hic lubesse timent(a), nobis tamen contraria opinio verior videtur, dummodo post moram debitoris creditor probet tantum esse suum interesse (b)

(a) *per l. cum quis deeedens 37. § Codicillis & § Titia D. de legat. 3. l. qui testamento 27. in fin. D. de probat. l. 18. in pr. D. de dolo. Petr. Heig. illustr. quest. part. 2. c. 1. n. 141. Domin. Sotus lib. 6. d. 1. & l. quest. 1. art. 5. Henning, Gaden. confil. 99. n. 114.*

(b) *Petr. Binsfeld. in cap. conquestus extra de usuris quest. 2. Gregor. Tholosan. lib. 1. de usur. cap. 2. n. 5. Andr. Gail. lib. 2. obs. 5. n. 2. Alphons. Villagut. de usur. quest. 18. Lelius Zechus tr. eod. cap. 5. n. 8. v. imò attentā Coler. d. cap. 10. n. 96.*

XLI I.

Placet

Placet autem ut interesse tam damni emergentis quam
lucri cessantis nō solum locum habeat in pecunia strictē sum-
pta, verum etiam in aliis mutualibus, veluti vino, oleo, fru-
mento &c (a) hujusque non nisi in mercatoribus rationem
habendam esse (b).

(a) *Fulgosius in l. nummos 3. D. de in lit. jure jura. Carol. Mo-
lin. de usur n. 31. & n. 512. quem sequitur Petrus Binsfeld.
in cap. conquestus extra de usuris quest. 2. conclus. 8. ubi dis-
sentientes vide.*

(b) *l. 3. in fin. D. de eo quod certo loco, l. venditor 8. D. de
eviction. l. fin. D. de pericul. & comm. rei vend. Jason. in l. 2.
C. de Summa Trinitate n. 50. Menoch. lib. 3. de arbit. ju-
dic. quest. cap. 119. Covarr. lib. 3. variar. resolur. c. 4. n. 2.
And. Gail. lib. 2. pract. observ. 6. n. 3. & tr. de pignor. obs. 17.
n. 8. Petr. Binsfeld. in cap. Conquestus, extra de usur. quest.
2. concl. 4. Greg. Tholos. de usur. lib. 1. c. 2. n. 3. v. nisi agatur
de mercatore. Myns. cent. 2. obs. 56. Coler. de process. execut.
part. 1. c. 10. n. 106. Dist. Molin. de usur. n. 30. & in consue.
Pariens. gloss. 7. § 6. n. 18. Donell. ad l. 3. § fin. D. de eo quod
recto loco n. 9.*

X L I I I.

An autem contra hujusmodi debitores interesse hoc pro-
bari vel liquidari debeat? an vero citra liquidationem in cer-
tas usuras vel interesse, quantum creditoribus judicis officio
condemnari debeant? & quidem cum quā cujusq; interest nō
in jure sed in facto consistat, concludendum videtur inter-
esse hoc probari saltem oportere, veluti rem difficilis proba-
tionis, ut reliquas facti causas, si modo creditor ad majus in-
teresse & certum quid consequendum ejus probationem in se
recipere velit.

*Non solum 7. v. ac necesse sit aētori probare quod ejus in-
terest. Inst. d. V. O. l. fin. v. quoniam plerumq; Inst. de prator.
stip. Myns. cent. 4. obs. 56. And. Gail. lib. 2. pract. obs. 6. n. 4.
Molin. de usur. n. 8. Coler. de process. execut. part. 1. cap. 10. n.
76. 05. & 110. Petr. Binsfeld. in d. cap. conquest. quest. 1. con-
clus. 6.*

Quamvis

XLIV.

Quamvis hodie de jure Saxonico creditori integrum sit, post moram debitoris quincunces usuras etiam in stipulationem non deductas, loco ejus quod interest, si hujus probationem creditor in se recipere nolit, exigere (a) & de jure etiam communi, quando interesse probatum fuerit, sine certa quantitate, possit judex nihilominus ex officio per pensa probationum qualitate, ejus quantitatem taxare, illudque à se æstimatum adjudicare (b).

(a) *Modestin. Pistor. quest. 47. p. 1. Rauchb. illustr. quest. p. 2. quest. 26. n. 20. Coler. de process. execut. p. 1. c. 10. n. 85.*

(b) *l. semper 15. § hoc interdicto 7. D. qui vi aut clam. l. non ignoret 4. C. de fruct. & lit. expens. Zanger. tr. de except. p. 3. n. 25. n. 50. Rauchb. d. quest. 26. n. c. Lal. Zech. de usur. c. 5. n. 8. v. quod si creditor probabit interesse. Perr. Heig. illustr. quest. part. 2. n. 35. Et sic in Camera etiam Imperiali observari testis est Adrian. Gilman. Tom. 4. par. 1. Supplicat cam. Imper. voto 57. in fin. & 5. pro 100. à judice taxatos esse testator in decisionib. camera Imperial. pa. 16. ver. in Camera & pag. 16. v. ratione.*

XLV.

Sed ut judicis taxatio in infinitum progredieretur noluit Iustinian. proindeque statuit, ut certis in casibus, certam quantitatem sive pecuniæ summam, & certæ naturæ obligatione comprehensam habentibus, duplum veri pretii (a) excedere non liceret (b), in aliis vero damnum quod revera inducitur judex inquirere jussit (c).

(a) *arq. l. 2. § ult. D. qui satisd. cogantur. c. ult. Inst. d. V. O. l. 38. § 17. D. d. V. O. l. ult. D. de pretor. stipulat. Cujac. in parat. C. de sent. qua pro eo quod interest n. 5. Bologn. n. 8. & 56. Donell. tr. de eo quod interest c. 5. Cujac. 11. obs. 31. vid. Diss. Ferret. eod. n. 13. & 14. Caball. n. 43.*

(b) *l. unica C. de sent. qua pro eo quod interest & ibi Dd. Cujac.*

Cujac. d. loco. Gregor. Tholosf. lib. 2. de usur. c. 4. n. 18. & seqq.

(c) d. l. unic. ubi Bologn. n. 80. Cujac. d. obsf. 31. n. 5. Vaud. lib. 2. quest. 8.

XLVI.

Inquiret ergo iudex quantum mihi abest, quantum lucrari potui, ac proinde interesse complectitur rei utilitatem non rem principalem, sed illius pretium verum (a) quod non ex conventionem partium, nec affectione, seu utilitate singulorum, sed communiter fungi Ictus respondet (b).

(a) *l. 44. D. de action. empt. l. 60. D. de evictionib. 38. § 17. D. de V. O. Donell. in tr. de eo quod interest, cap. 3. Ferret. in l. unica. C. de sent. qua pro eo quod interest, n. 25. Diff. Gregor. Tholosf. lib. 2. de usuris cap. 4. n. 21.*

(b) *l. pretia rerum 68. D. ad l. Falcid. l. 33. D. ad l. Aequiliam l. unica ibi quod revera C. de sent. qua pro eo quod interest. Donell. d. ca. 3. Coras. 6. miscell. pri. n. 4. & 5. Robert. 3. sentent. 14. Molin. de usur. n. 512. Alciat. tr. de eo quod interest. cap. 6.*

XLVII.

Illud certè dubio caret, in omnibus faciendi obligationibus, reum faciendi, si facere cesset, in pecuniam numeratam condemnari sufficere, nec præcisè eum ad factum cogi æquius & melius esse.

L. si quis. 13. § fin. D. de re. judicat. l. stipulationes non dividuntur 72. D. d. V. O. l. 2. D. de lib. homin. exhib. junct l. 7. § 5. D. quar. rer. actio non datur. Gædd. de contrah. & committ. stip. c. 99. conclus. 4. Anton. Faber. 6. conjeçt. 17. Donell. in d. l. 72. D. de V. O. n. 3. Myns. & Petr. Hejg. ad § fin. Inst. de V. O. & ad pr. Instit. quib. modis toll. oblig. Gomez. lib. 2. variar. resolut. 10. n. 22. Diff. Coras. ad d. l. 72. & 2. miscell. 3. Pinell. ad l. 1. C. de bon. matern. part. 3. n. 25.

E

An

XLVIII.

An autem Iustiniani sanctio de eo, quod interest, obtineat etiam in delictis, communiter Dd. affirmant, quos & Baro sequitur, nos vero haud pœnitet eorum esse sententiæ, qui pro negativa concludunt.

l. Iulian. 13. D. de act. empt. l. inficiando § 1. D. de furt. l. semper § hoc interdicto D. quod vi aut clam Alciat. in l. unica C. de eo quod interest c. 10. Lorieot. in tr. de eo quod interest axiom. 59. Caball. in d. l. unica n. 154. Diff. Baro in lib. 4. de dividuo, cap. 5.

XLIX.

Plane quoniã plerunq̃ue difficilis probatio est ejus, quanti cujusq̃ue interfit, & ad exiguam summam sapius deducitur: propterea commodius est certam summam comprehendere, eandemq̃ue pœnæ titulo stipulari (a) quaritur, utrum in hac materia liceat mutuanti ad certum terminum obligare sibi mutuatarium ad aliquid sibi tradendum ultra sortem nomine pœnæ: si ille in præfixo termino non restituerit sortem sibi mutuata: & hujusmodi pœnam exactam tuta conscientia sibi retinere? & hoc contra alios affirmamus (b)

(a) *l. fin. D. de prætor. stipul. Dd. in l. stipulatio ista 38. alteri 17. D. de V. O. ubi Donell. n. 72. Coler. de process. execut. part. 1. c. 10 n. 76. Didac. Covarr. in cap. quamvis extra de pactis part. 2. § 4. n. 5. Alciat lib. 1. paradox. 2. n. 4.*

(b) *cap. dilecti extra de arbitr. in f. cap. puellæ causa 20. quest. 1. § alteri Instit. de inutilib. stipular. l. Iulian. 13. § idem, Papiu. D. de action. empti. Carol. Molin. de usur. n. 25. & quest. 25. n. 237. Gregor. Tholos. de usur. lib. 1. cap. 2. n. 7. & lib. 2. cap. 4. n. 22. Lalius Zechus de usur. cap. 5. n. 4. & cap. fin. n. 8. Perr. Binsfeld. in cap. conquestus extra de usuris quest. 3. conclus. 2. Alphons. Villagut. à Neapolis de usur. quest. 20. ubi Diff. vide.*

L.

AR

Ast cum poena sit triplex: legalis, judicialis, & conventionalis (a) de conventionali ambigitur, an ejusdem quantitas duplum ejus, quod in principali stipulatione comprehensum est, excedere possit? & finaliter, affirmative respondemus, si nihil aliud extrinsecus accedat, quod stipulationem vitiet (b).

(a) *Petr. Binsfeld. Greg. Tholos. Alphons. à Neapol. dd. loca.*

(b) *l. si dictum 56. D. de evictionib. l. 5. D. de jure fisci. Doneb. in d. § alteri n. 75. Molin. de usur. n. 610. cum seqq. & in l. unica C. de sentent. qua pro eo, quod interest. & ibi Alciar. cap. 11. Menoch. casu 260. Pet. Heig. ad § omnes autem 20. Instit. de actionib. n. 5. Andr. Fachin. 1. controrv. 50. ubi dissentientes vide. Diff. Bronch. cent. 2. Assert. 84.*

Coronides Feudales.

I.

An vasallo non consentiente de feudo quod post mortem ejus ad dominum speratur reversurum, (quod feudum de caducitate successione vocant) alicui investitura concedi possit (a). An uno vasallorum ad divisionem feudi inferioris & dignitatem regalem annexam non habentis, provocante, ceteri eam etiã cum ingratis admittere teneantur (b). An vasallus ad alienum, ad quod dominus medio juramento obligatus est, teneatur solvere (c) inter Dd. controversatur. Placet autem prioribus dubiis affirmative subscribere non item posteriori.

(a) *c. 1. qui success. feud. da. tenean. c. unico qui success. tenean. c. 1. § moribus 2. si de feud. defunct. cont. c. 1. de Cleric. qui investit. sec. Hartm. Pistor. lib. 1. q. 25. n. 1. And. Gail. 2. obs. 150. n. 2. & ita tradidere omnes Dd. referente Dec. cons. 24. n. 11. volum. 1. in c. 1. § cum vero de his qui feud. dar. poss.*

(b) *argt.*

(b) argt. l. etsi non omnes 8. ff. comm. divid. L. Iulianus 13.
§ idem celsus 18. d. action. empt. Roland. à Vall. Barr. Alciat.
Et alij allegati et approbati à Rosenthal c. d. feud. alienat. 9.
conclus. 79. Gail. 2. obs. 153. in fine Herm. Vult. in tr. d.
feud. lib. 10. c. 8. n. 30. Disß. Moz. d. divis. feud. n. 49. Hippolij sin-
gul. 9. n. 2.

(c) text. in c. licet. 2. f. 28. vers. inde quasitum est. Wesenb.
c. 10. n. 17. Curt. part. 4. n. 9. Iul. clar. q. 23. Covar. 2. resolut. c.
1. n. 4.

II.

Feudum num à vasallo pignori dari possit acriter contro-
vertunt Dd. nos negantibus; seposita distinctione, astipulamur (a) salebr ofa in super & magni momenti quaestio est: Si Dominus priusquam vasallus possessionem rei feudalis apprehenderit, alium de eodem feudo investierit eiq; possessionem tradiderit, uter in feudo potior habeatur? & posteriorem cui possessio tradita est preferendum sentemus (b).

(a) c. unic. § fin. de investit. reialie. fact. c. Imperialem in pr. de prohibir. feud. alienat. per Freder. argt. c. unic. D. pro hibita feud. alienat. per Lotbar. junct. l. fin. c. d. reb. alien. non alienand. Hottom. conf. 3. vol. 1. Sonsb. par. 12. n. 100. Wesenb. in parat. quæ res pign. n. 2. & de feud. c. 11. n. 5. Vult. d. feud. c. 10. n. 43. Disß. Zaf. par. 9. n. 8. Wurm. d. feud. obs. 18. Borch. d. feud. c. 8. n. 40. & 60.

(b) argt. l. quotiens 15. c. d. R. V. qui l. tibi 16. ff. d. hered. vel act. ven. l. 9. § 4. ff. d. publ. in rem. act. l. Si à Titio 72 ff. d. R. V. Myns. 4. obs. 61. Hart. Pistorius par. 2. q. 29. n. 12. & seq. Vult. d. feud. c. 10. n. 18. Covarr. 2. variar. resolut. c. 19. n. 3. Sonsb. part. 9. n. 32. & seqq. Disß. Mars. sing. 82. lim. 1. & Mozz. §. c. 6. d. feud. n. 46.

os (O) so

94 A 7379

ULB Halle 3
002 376 911

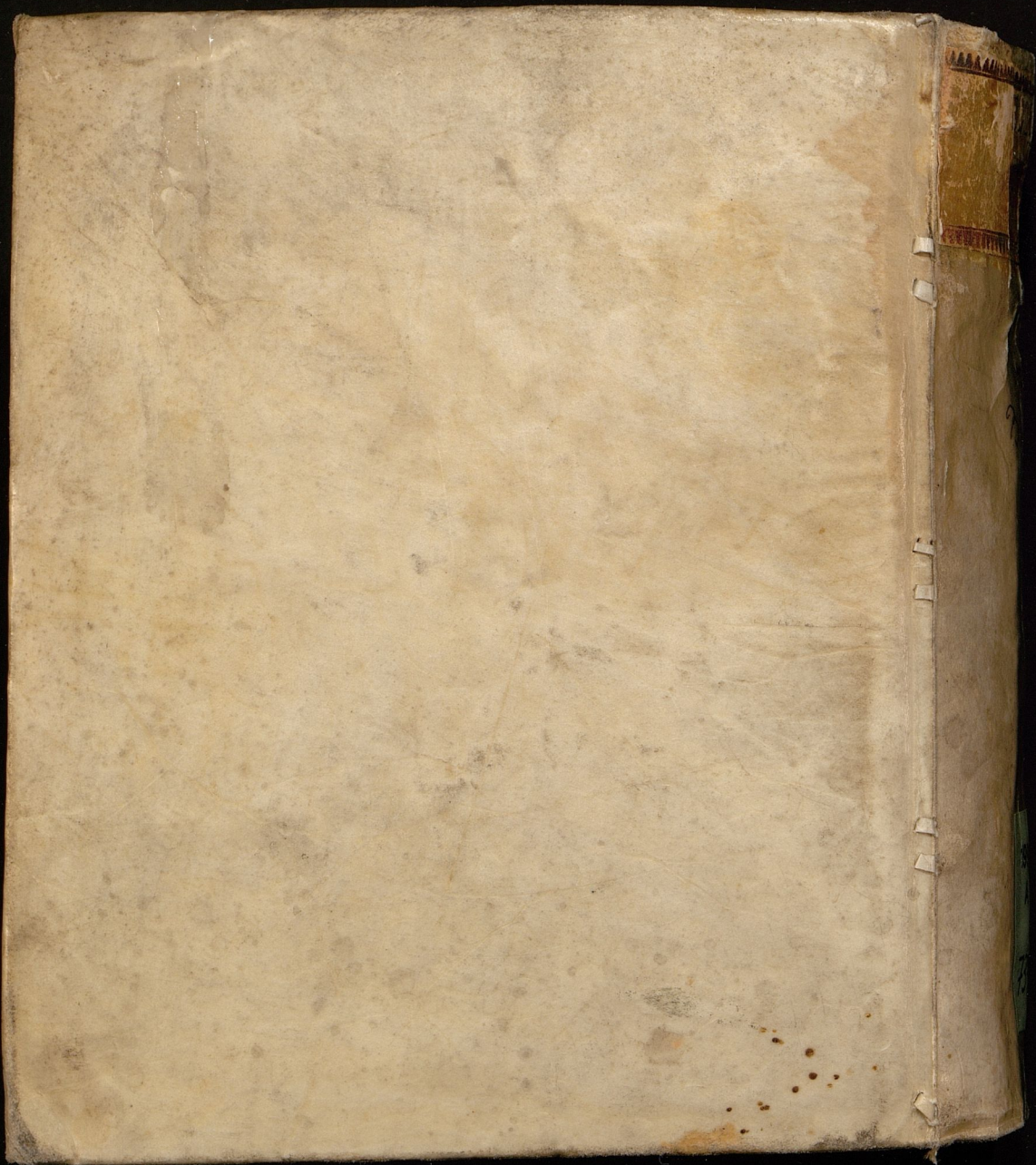

sb

WAT

~~7/4~~
Nov 1923

DISPUTATIO PRIOR
DE USURIS,
Quam
D. O. M. A.
Sub Praesidio
DN. LUCÆ BECKMANNI,
J. u. D. & in Academia VVitebergenſi
Profefſoris Ordinarij,
Ibidemq; Conſiſtorij Eccleſiaſtici & Scabinatus. D' caſte-
riorum verò per inferiorem Luſatiam Regij, &
per Saxoniam Electoralis Aſſeſſoris,
Publici exercitij gratia
Discutiendam proponit,
PETRUS MEIER, Hervord. VVeſtphal.
Ad diem 16. Septemb. horis matutinis in auditorio
Iurconſultorum.

WVITEBERGÆ
Typis Cratonianis per Johan. Gormar. Anno 1698.

